

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

 Projekt współfinansowany przez
 Unię Europejską w ramach
 Europejskiego Funduszu
 Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nazwa przedmiotu		Kod ECTS	
Czytanie tekstów folkloru - warsztaty		8.0.13374	
Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot			
Instytut Filologii Polskiej			
Studia			
wydział	kierunek	poziom	pierwszego stopnia
Wydział Filologiczny	Etnofilologia kaszubska	forma	stacjonarne
		moduł	wszystkie
		specjalnościowy	wszystkie
		specjalizacja	wszystkie
Nazwisko osoby prowadzącej (osób prowadzących)			
dr Grzegorz Schramke; Tomasz Fopke; Roman Drzeżdżon; prof. dr hab. Marek Cybulski			
Formy zajęć, sposób ich realizacji i przypisana im liczba godzin		Liczba punktów ECTS	
Formy zajęć		2	
Ćw. warsztatowe		30 godz. - udział w zajęciach	
Sposób realizacji zajęć		10 godz. - przygotowanie do zajęć	
zajęcia w sali dydaktycznej		10 godz. - przygotowanie do zaliczenia	
Liczba godzin		Razem: 50 godz. = 2 ECTS	
Ćw. warsztatowe: 30 godz.			
Termin realizacji przedmiotu			
2023/2024 letni			
Status przedmiotu		Język wykładowy	
obowiązkowy		kaszubski	
Metody dydaktyczne		Forma i sposób zaliczenia oraz podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne	
<ul style="list-style-type: none"> - Analiza tekstów z dyskusją - Dyskusja - Rozwiązywanie zadań - Wykład konwersatoryjny - Wykład z prezentacją multimedialną - Ćwiczenia w czytaniu ze zrozumieniem i wyznajdowaniem wiadomości z tekstu, ćwiczenia umiejętności czytania tekstów zapisanych fonetycznie i półfonetycznie 		Sposób zaliczenia	
		Zaliczenie na ocenę	
		Formy zaliczenia	
		<ul style="list-style-type: none"> - ustalenie oceny zaliczeniowej na podstawie ocen cząstkowych otrzymywanych w trakcie trwania semestru - wykonanie pracy zaliczeniowej ustalonej przez prowadzącego na początku zajęć (prezentacja, praca stylistyczna lub projekt) 	
		Podstawowe kryteria oceny	
		Student otrzymuje zaliczenie z ćwiczeń na podstawie: <ul style="list-style-type: none"> • czynnego udziału w zajęciach oraz systematycznego przygotowywania materiału wskazanego przez prowadzącego zajęcia (prace cząstkowe ustne i pisemne) – 40%, • pozytywnych ocen z prac kontrolnych w trakcie toku studiów (w tym dłuższa praca stylistyczna; rozprawka lub analiza tekstu) – 60%. 	
Sposób weryfikacji założonych efektów uczenia się			

zakładany efekt uczenia się	Czynny udział w zajęciach (przygotowanie do zajęć)	Udział w dyskusji	Praca zaliczeniowa
	Wiedza		
K_W04	+	+	+
K_W07	+	+	+
K_W08	+	+	+
	Umiejętności		
K_U03	+	+	+
K_U09	+	+	
	Kompetencje społeczne		
K_K05	+	+	

Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymogami wstępnymi**A. Wymagania formalne**

brak

B. Wymagania wstępne

brak

Cele kształcenia

Nabywanie i rozwijanie umiejętności analizy dzieła folkloru; kształcenie umiejętności odczytania zapisu fonetycznego, półfonetycznego (Teksty pomorskie Lorentza, Słownik Sychty, teksty w Słowniku Ramułta czy teksty w monografii H.Makurat), także literatury kaszubskiej (np. wybrane fragmenty utworu Sowizdrzôł ù Krëbanów Jana Karnowskiego). Poznawanie kultury kaszubskiej przez obcowanie z kaszubskojęzycznymi tekstami folkloru.

Treści programowe

Studenci przy omawianiu poszczególnych tematów powinni poznawać tradycje, zwyczaje i wierzenia kaszubskie, teksty folkloru i literaturę krytyczną; treści kulturoznawcze powinny być wpisane w tematykę treści językowych i być zależne od poziomu języka i doświadczeń uczestników.

I. Źródła wiedzy o kulturze duchowej i materialnej Kaszubów

Publikacje do studiowania kaszubskiej kultury i mowy ważne pod względem folklorystycznym, etnograficznym i językowym, m.in. Aleksandra Hilferdinga Resztki Słowian na południowym wybrzeżu Morza Bałtyckiego, Floriana Ceynowy Wilëjã Noweho Roku, Szczodrãki i Skõrb kaszëbskosłowjnszczjé mówé, Stefana Ramułta Słownik języka pomorskiego czyli kaszubskiego, Friedricha Lorentza Teksty pomorskie (kaszubskie), Oskara Kolberga Pomorze, Bernarda Sychty Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej, Jana Perszona Na brzegu życia i śmierci. Zwyczaje, obrzędy oraz wierzenia pogrzebowe i zaduszkowe na Kaszubach czy Jerzego Sampa Z woli morza. Bałtyckie mitopeje [zob. bibliografia]. Wprowadzenie do studiowania kaszubskich przekazów ludowych na przykładzie wyboru tekstów ze Słownika Sychty.

II. Podania i legendy ajtiologiczne o charakterze wierzeniowym

Świat i jego składowe w wyobrażeniu ludowym, w których występuje element wierzeniowy. Przekazy o stworzeniu Kaszub, o niektórych charakterystycznych cechach wyglądu i zachowania zwierząt (np. czerwony dziób i czerwone nogi u bociana; pływanie w tył u raka) oraz ludzi (np. dlaczego mężczyźni mają wąsy) zawarte w Tekstach Lorentza i Słowniku Sychty. Przybliżenie i omówienie wpływu tego typu utworów ludowych na literaturę piękną (np. motyw umiejscowienia na Kaszubach narodzin, działalności i śmierci Chrystusa w Ō panu Czõrlińszczim co do Pũcka pò secé jachõł Hieronima Derdowskiego); Jak Põn Bõg... i Jak Põn Jezës pò swiece chõdzył... – ajtiologiczne przekazy ludowe, w których siłą sprawczą zmian jest Bõg lub Chrystus.

III. Wierzenia i demonologia ludowa

Demonologia i wierzenia Kaszubów w oparciu o przekazy ludowe (Resztki Słowian Hilferdinga, Skõrb Ceynowy, Słownik Ramułta, Teksty Lorentza, Słownik Sychty): stolëmë, krõsniãta, bõstwa i demony leśne (np. Bõrówc, Trzãsëwid), bõstwa i demony wodne (np. jezõrnica), pũrtk, Smãtk, wieszczci i õpi, mõra, dësza na põkũce, czary, czarownice i guślarze. Ślady ludowego świata nadprzyrodzonego w twórczości literackiej, głównie w zbiorach podań, legend i bajek (Podania kaszubskie Leona Heykego, Zaklęta stegna Jerzego Sampa, Legendy kaszubskie Janusza Mamelskiego). Porównanie wybranych treści i postaci wierzeniowych ludowych z występującymi w tekstach literackich (np. Smãtk).

IV. Wtórna folkloryzacja

Zjawisko wtórnej folkloryzacji na przykładzie przekazów występujących w kaszubskiej ustnej twórczości ludowej: o dziewczynie i żołnierzu-upiorze (Słownik Sychty), zagubionych w lesie dzieciach, natrafiających na domek "z kùszków" (Teksty Lorentza) i innych. Wskazanie na obecność efektu wtórnej folkloryzacji w literaturze pięknej (np. Sowizdrzôł ù Krëbanów J. Karnowskiego).

V. Rok obrzędowy: Gõdë, Wilëjõ Nowegõ Rokù i Nowi Rok, Zõpustë, Wiõldzi Põst i Jastrë, Scynanië kani, Dzëń Zõdëszny i Wszëtcich Swiãtëch.

Rok obrzędowy na Kaszubach w oparciu o przekazy ludowe (Słownik Sychty), publikacje o charakterze etnograficznym i folklorystycznym (Ceynowy Wilëjã ... i Szczodrãki, Kolberga Pomorze, Malickiego Rok obrzędowy na Kaszubach). Zwyczaje, wierzenia i obrzędowość w literaturze pięknej (Gwiõdzka ze Gduńska Sychty, Scynanië kani Karnowskiego).

VI. Podania i legendy ajtiologiczne o charakterze niewierzeniowym – ze Słownika Sychty

Teksty objaśniające świat i jego składowe w wyobrażeniu ludowym, w których nie występuje element wierzeniowy, m.in. przekazy o niektórych charakterystycznych cechach wyglądu i zachowania zwierząt (np. krzywy pysk flądry; dlaczego pies nie cierpi kota, a kot myszy) oraz spraw dotyczących ludzi (np. skąd się wzięły nazwy niektórych miejscowości na Kaszubach).

VII. Życie codzienne i związane z tym zwyczaje, obrzędy i praktyki o charakterze magicznym: narodziny i chrzciny, praca i odpoczynek, zaloty, swaty, ślub i wesele, śmierć i pogrzeb.

Dawne życie codzienne Kaszubów z jego świątecznymi elementami, zwyczajami, wierzeniami, obrzędami i praktykami magicznymi – wybrane przekazy ze Słownika Sychty, teksty etnograficzne i folklorystyczne (Na brzegu życia i śmierci Jana Perszona, Kaszubskie obrzędy i obyczaje Wacława Odyńca, O nieznanym ludzie w Niemczech Lzydora Gulgowskiego). Realia kaszubskie przełomu XIX i XX w. w literaturze (Żćć i przigòdë Remùsa Aleksandra Majkowskiego, Hanka sã żeni Bernarda Sychty, Szczescé Anny Łajming).

VIII. Humoreski i anegdoty dotyczące życia codziennego i stosunków społecznych na Kaszubach.

Ludowe anegdoty, humoreski i facecje m.in. opisujące elementy codziennej rzeczywistości z jej zwyczajami i prawami, wyśmiewające ludzkie wady (lenistwo) i chwalcące zalety (przemysłowość); opowiadki obrazujące stosunki społeczne (np. między chłopstwem a kaszubską często biedną szlachtą), a także mające na celu swego rodzaju oczyszczenie (Tuszkowanie, Gnieżdżewianie, Swòranie). Wpływ humoru ludowego na kaszubską twórczość literacką (A. Labuda, Gùczów Mack gòdò).

Wykaz literatury

Każdorazowo na początku semestru prowadzący weryfikuje bądź ustala zestaw lektur wymaganych do zaliczenia przedmiotu.

- Skòrb kaszëbsko-słowjncszjé mówé. Prace Floriana Ceynowy, wydanie fotooffsetowe, Wejherowo 1985.
- Hilferding A., Resztki Słowian na południowym wybrzeżu Morza Bałtyckiego, tłum. N. Perczyńska, oprac. J. Treder, postł. H. Popowska-Taborska i J. Treder, Gdańsk 1989.
- Lorentz F., Teksty pomorskie (kaszubskie), Kraków 1924.
- Ramułt S., Słownik języka pomorskiego czyli kaszubskiego, Kraków 1893 [lub późniejsze].
- Sychta B., Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej, t. 1-7, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1967-1976.
- W świetle dnia. Anegdoty i bajki z Kaszub. Ze Słownika Sychty/W widze dnia. Gòdcki i bójczy z Kaszëbszci. Ze Słowòrza Zëchtë, oprac. G.J.Schramke, Gdynia-Pelplin 2006 [zalecane wyd. popr. i uzupeł. z 2017 r.].
- W wieczornej mgle. Niesamowite opowieści z Kaszub. Ze Słownika Sychty/W wieczórny dõce. Niestwòrzoné pòwiòstczy z Kaszëbszci. Ze Słowòrza Zëchtë, oprac. G.J.Schramke, Gdynia 2004 [zalecane wyd. popr. i uzupeł. z 2017 r.].
- Pomierska J., Przysłowia kaszubskie. Studium z paremiografii i paremiologii, Gdańsk 2013 (rozd. 5, s. 219-287).
- Samp J., Droga na sabat, Gdańsk 1981.

Literatura uzupełniająca treści językowo-kulturowe

- Kolberg O., Dzieła wszystkie. t. 39: Pomorze, Wrocław 1965.
- Labuda A., Bògòwie i dëchë naj przodków (przëłożënk do kaszëbszci mitologii)/Bogowie i duch naszych przodków (przyczynek do kaszubskiej mitologii), tłum. J. Labudda, Bolszewo 2011.
- Odyniec W., Kaszubskie obrzędy i obyczaje. Wstęp do etnografii historycznej Kaszub w XVI-XVII wieku, Gdańsk 1985.
- Ostrowska R., Trojanowska I., Bedeker kaszubski, wyd. III z suplementem, Gdańsk 1978 [lub inne].
- Perszon J., Na brzegu życia i śmierci. Zwyczaje, obrzędy oraz wierzenia pogrzebowe i zaduszkowe na Kaszubach, Pelplin 1999.
- Samp J., Smętek. Studium kreacji literackich, Gdańsk 1984.
- Samp J., Z woli morza. Bałtyckie mitopeje, Gdańsk 1987.
- Słownik folkloru polskiego, pod red. J. Krzyżanowski, Warszawa 1965.
- Treder J., Kaszubi. Wierzenia i twórczość. Ze Słownika Sychty, Gdańsk 2000 [lub późniejsze].

Kierunkowe efekty uczenia się

K_W04, K_W07, K_W08
K_U03, K_U09
K_K05

Wiedza

Student:

- ma wiedzę dotyczącą dialektalnego i gwarowego zróżnicowania Kaszub, a także znaczenia dialektów kaszubskich w procesie tworzenia się języka kaszubskiego oraz ubogacania kultury kaszubskiej. (K_W04);
- posiada podstawową wiedzę na temat kaszubskojęzycznych dzieł literatury ludowej i tekstów folklorystycznych, a także zna główne prace polskojęzyczne omawiające folklor kaszubski (np. J. Sampa). Potrafi czytać zapisy fonetyczne oraz półfonetyczne i przekształcać je na obowiązującą obecnie grafie kaszubską. Zna i rozumie metody analizy i interpretacji dzieła literackiego, także dzieła literatury ludowej. (K_W07);
- ma wiedzę na temat antropologii Kaszub i Pomorza i potrafi ją praktycznie wykorzystać (K_W08).

Umiejętności

Student:

- posiada podstawowe umiejętności badawcze niezbędne do ukierunkowanej analizy zjawisk literackich i kulturowych w oparciu o teksty folkloru kaszubskiego poczynając od przekazów ludowych, zapisanych już na początku II połowy XIX wieku po najnowsze opracowania tematyczne. Potrafi zdobyte wiadomości wykorzystywać w badaniu elementów folkloru kaszubskiego

	<p>wyzyskanych w kreacji tekstów literackich, posiada umiejętność gromadzenia materiału ludowego i krytycznego analizowania go w oparciu o nabytą wiedzę z zakresu folklorystyki kaszubskiej. (K_U03);</p> <ul style="list-style-type: none">• Umie opracowywać materiały źródłowe i przygotowywać wystąpienia ustne dotyczące zagadnień związanych z tekstami folkloru (np. prezentacja multimedialna) (K_U09).
	<p>Kompetencje społeczne (postawy)</p> <p>Student:</p> <ul style="list-style-type: none">• jest gotowy, by odpowiednio określić priorytety służące realizacji określonego przez siebie i innych zadania (K_K05).
<p>Kontakt</p> <p>g.schramke@wp.pl</p>	